

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

JUNIE 2016

**GESKIEDENIS V2
ADDENDUM**

Hierdie addendum bestaan uit 8 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET DIE FILOSOFIE VAN SWART BEWUSSYN DIE SOWETO-OPSTANDE VAN 1976 BEÏNVLOED?**BRON 1A**

Hierdie uittreksel fokus op die redes vir die vestiging van die Swart-bewussynsbeweging.

Perspektief 1: Fokus op die breë definisie van die konsep “Swart Bewussyn”

Swart Bewussyn was 'n gesindheid, eerder as 'n politieke beweging. Die gebruik van die term “swart” was 'n direkte uitdaging teenoor die apartheidssterm “nie-blank”. Die beweging het “swart mense” as almal wat deur apartheid verdruk is gedefinieer, insluitend Indiërs en mense van kleur. Hierdeur is daar 'n nuwe verenigde identiteit aangemoedig. Baie van die jonger generasie kleurlinge het hulself aangetrokke gevoel tot die Swartbewussynsbeweging.

Die hoofdoelstelling van hierdie beweging was: om die selfrespek en selfvertroue van swartmense te verhoog om sodoende hulself te bevry, om trots in swart identiteit, kultuur en geskiedenis aan te moedig, nie om samewerking met wit liberale in multi-rassige organisasies te staak nie, maar om hulle aan te moedig om ander witmense te leer om hulle gesindheid te verander, om eenheid tussen swart mense aan te moedig deur hulle te mobiliseer om teen apartheid te veg, in besonder teenoor die verdeeldheid as gevolg van aparte ontwikkeling.

Biko het geredeneer dat swart mense hulself na waarde moet skat en dat hulle 'n proaktiewe en positiewe bewussyn van hulself moet ontwikkel voordat hulle eksterne bevryding kon bekom.

[Uit: *I Write what I like* deur Steve Biko]

Perspektief 2: Fokus op Steve Biko se filosofie van Swart Bewussyn

Alles in ag genome, het die swartman 'n dop geword, 'n skaduwee van 'n man, volkome verslaan, 'n drenkeling in sy eie ellende, 'n slaaf, 'n os wat die juk (las) van onderdrukking dra met 'n skaapagtige bedeesdheid (skamerigheid). Dit is die eerste waarheid, bitter soos wat dit mag lyk, wat ons moet erken voordat ons kan begin met enige program om die *status quo* (bly soos dit is) te verander. Dit word selfs belangriker om die waarheid te sien soos wat dit is, as jy besef dat die enigste voertuig vir verandering diegene is wat hulle persoonlikheid verloor het. Dus is die eerste stap om die swart man te dwing om na binne te kyk; om lewe in die leë dop terug te pomp; om homself te vul met trots en waardigheid, om homself te herinner aan sy medepligtigheid (deelname aan 'n verkeerde daad) in die misdaad waar hy homself toegelaat het om misbruik te word en daarmee die bese te toegelaat het om die oppergesag in sy geboorteland te bekleed. Dit is wat ons bedoel met die proses van innerlike ondersoek.

[Uit: *I Write What I Like* deur Steve Biko]

BRON 1B

Hierdie bron bestaan uit twee standpunte oor die Swartbewussynsbeweging.

Standpunt 1: Fokus op die ideologie van die Swartbewussynsbeweging

Die Swartbewussynsbeweging se beleid van aanhoudende bevraagtekening van die filosofie van apartheid in Suid-Afrika as 'n middel om Swartes daarvan bewus te maak, het dit in direkte konflik gebring met die volle geweld van die sekuriteitsmagte van die Apartheidsregering. "Swartman, jy is op jou eie" het die uitroep van saamtrekke geword soos opkomende aksiekomitees die onuitputlike uitdagende veldtogte gehou het om, waarna toe deur die Swartbewussynsbeweging verwys is as "die Stelsel", op die been te bring. Dit het uiteindelik op 16 Junie 1976 tot 'n konfrontasie uitgeloop tydens die Soweto-opstand, toe minstens 200 mense deur die Suid-Afrikaanse Veiligheidsmagte gedood is, terwyl studente opgemars het om teen die gebruik van die Afrikaanse taal in swart skole te protesteer. Onrus het soos 'n veldbrand deur die land versprei. Die Swart revolusie in Suid-Afrika het begin.

[Uit: *An editorial in the SASO Newsletter*, September 1970]

Standpunt 2: Fokus op 'n onderhoud tussen 'n joernalis, Mark Mathabane en 'n jong aktivis.

"Wat is dit in elk geval waarvoor jou kinders veg?" het hy gevra ...

"Om vry te wees, *Ntate* (Vader).", het ek gesê. "Ons veg sodat jy, ek en elke swart man, vrou en kind in hierdie land 'n lewe van waardigheid kan geniet."

"Dit kan nooit gebeur nie", die ou man het sy kop geskud. "Die witman sal altyd regeer. Die vryheidstryd is dood."

"Dit herlewe in ons, *Ntate* (Vader)", het ek gesê. "Ons sal die vlam van vryheid optel en voortmarsjeer na oorwinning."

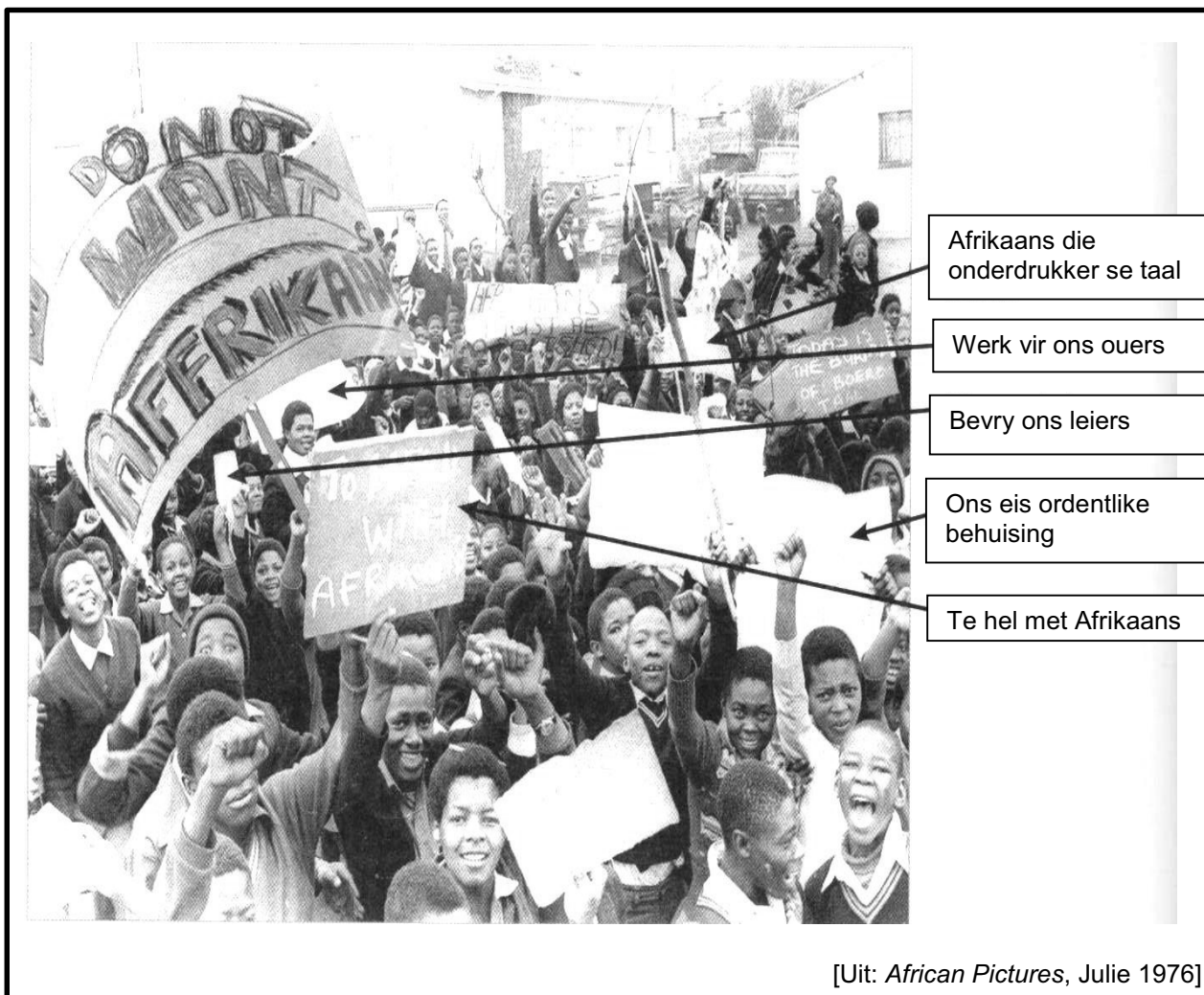
"Dit kan nooit gebeur nie", het die ou man gesê. "Julle moes nie jul jong lewens opgeoffer het vir iets wat nooit kan gebeur nie."

"Vryheid sal na Suid-Afrika toe kom, *Ntate* (Vader)", het ek beloof. "Azania sal gebore word, en ons, die jongmense, sal dit doen. Om vir jou vryheid te sterf, is geen opoffering nie, omdat 'n lewe sonder vryheid nie werd is om gelewe te word nie. Ons was onder die witman se juk vir té lank, *Ntate* (Vader), dis tyd dat ons die kettings afskeur."

[Uit: *Mathabane's Autobiography*]

BRON 1C

Hierdie foto toon die studente van Soweto wat teen die gebruik van die Afrikaanse taal protesteer.

VRAAG 2: HET DIE WAARHEIDS-EN-VERSOENINGSKOMMISSIE (WVK) SUID-AFRIKA VAN SY VERDEELDE VERLEDE GENEES?**BRON 2A**

Hierdie uittreksel fokus op Aartsbiskop Tutu se verduideliking van vergeldende geregtigheid en herstellende geregtigheid in die konteks van die verhore wat deur die Waarheids-en-Versoeningskommissie gehou is.

“Dit is ’n stelsel van geregtigheid wat fokus daarop om heel te maak en om die verhoudings tussen aanvallers, slagoffers en die gemeenskap te herstel. Dit kom uit tradisionele vorms van geregtigheid wat al vir eeue in Afrika beoefen is. Ons soek na geregtigheid vir die lydendes sonder die haat wat daarmee saam opgewek is. Dis ’n soort van geregtigheid wat sê, “Ons soek die heling van verhoudings, ons soek daarna om wonde oop te maak, ja, maar om dit oop te maak sodat ons dit kan skoonmaak en kan keer dat dit sweer, ons maak dit skoon en gooi dan olie daaroor en dan beweeg ons na die heerlike toekoms wat God vir ons bestem”. Om die pad van heling vir ons nasie na te streef, het ons nodig om te onthou wat ons moes verduur. Maar ons moet eenvoudig verby die geweld van daardie ondervinding beweeg, deur ook verby die straf aan te beweeg.

... vergeldende geregtigheid – waar ’n onpersoonlike staat straf uitdeel met min oorweging vir slagoffers en skaars enige vir die oortreders – is nie die enigste vorm van geregtigheid nie. Ek voer aan (argumenteer) dat daar ’n ander vorm van geregtigheid is, herstellende geregtigheid, wat kenmerkend van die Afrika-jurisdiksie (wet) was. Hier is die hoofsaak nie vergelding of straf nie, maar in die gees van *ubuntu*, die heling van skeuring (tweespalt), die herstel van ongebalanseerdheid, die heling van gebroke verhoudings. Hierdie soort geregtigheid soek die rehabilitering (herstel, heling) van beide die slagoffer en die oortreder, wie die geleentheid gegun moet word om weer geïntegreer (opgeneem) te word in die gemeenskap wat hy of sy benadeel het deur sy of haar oortreding. Dit is ’n baie meer persoonlike benadering, wat die oortreding sien as iets wat gebeur het met mense en die nagevolge daarvan is die skeuring (verbreking) van verhoudings. Dus kan ons verklaar dat geregtigheid, herstellende geregtigheid, toegepas word wanneer daar gestreef word na heling, na vergifnis en na rekonsiliasie. Dit fokus op herstel van die persoon wat seergemaak of verlore is.

[Uit: *No Future without Forgiveness* deur D. Tutu]

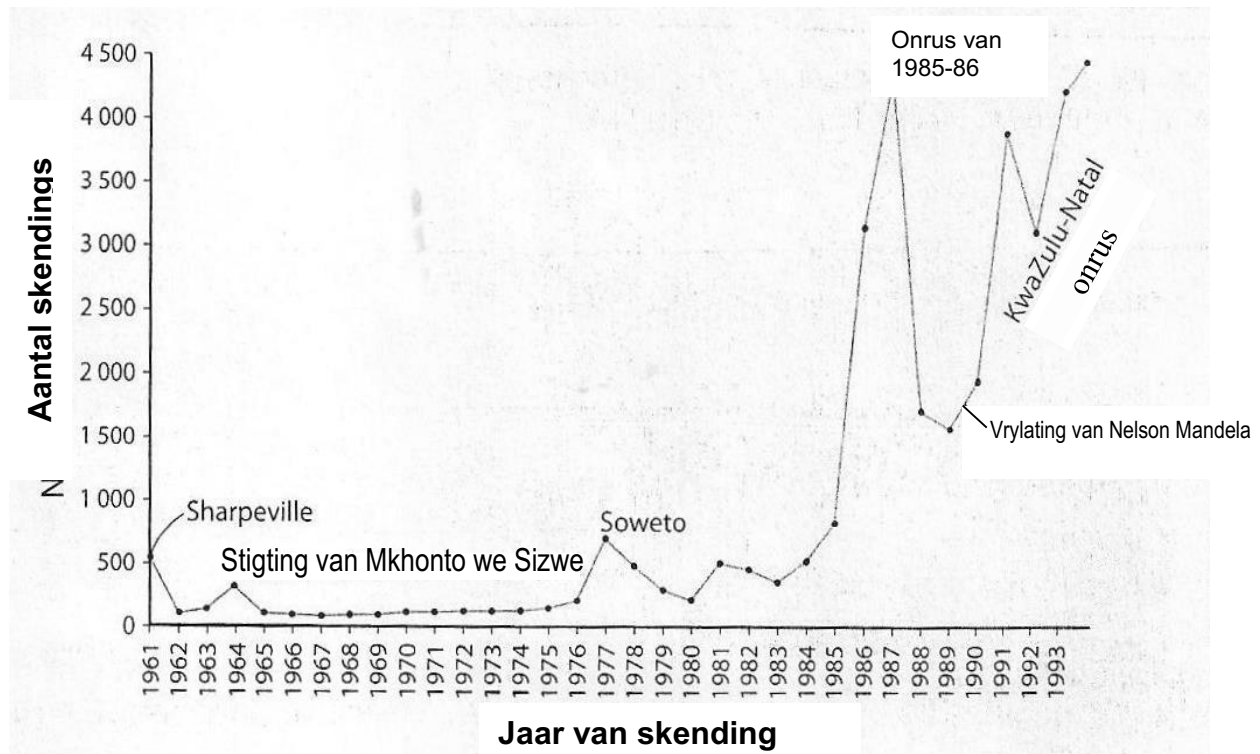
BRON 2B

Hierdie spotprent deur Zapiro, stel die Waarheids-en-Versoeningskommissaris voor, gereed om met hulle werk te begin.

BRON 2C

Hierdie grafiek toon statistieke van growwe menseregteskendings wat voorgekom het in die laat 1980's en vroeë 1990's.

[Uit: *South Africa: A Modern History*, deur R Davenport en C Saunders]

BRON 2D

Hierdie uittreksel fokus op die “Gesprek oor Vergifnis” wat deur Aartsbiskop Desmond Tutu gelewer is.

Om te vergewe is nie net onselfsugtig nie. Dit is die beste vorm van selfbelang. Dit is ook 'n proses wat nie haat en woede uitsluit nie. Hierdie emosies is alles deel van menswees. Jy moet jouself nooit haat omdat jy andere haat wat vreeslike dinge doen nie; die diepte van jou liefde word getoon deur die mate van jou woede.

Maar, wanneer ek praat van vergewensgesindheid, bedoel ek die geloof dat jy anderkant kan uitkom as 'n beter mens. 'n Beter mens as die een wat verteer word deur woede en haat. Om in daardie toestand te bly, sluit jou in 'n soort slagofferskap toe, wat jou amper afhanklik maak van die oortreder. Wanneer jy dit in jou binneste kan vind om te vergewe, is jy nie langer aan die oortreder vasgeketting nie. Jy kan aanbeweeg, en jy kan selfs die oortreder help om ook 'n beter mens te word.

Maar die proses van vergifnis het ook 'n erkenning aan die kant van die oortreder nodig dat hulle 'n oortreding begaan het. Ek hou nie daarvan om oor my eie persoonlike ondervinding van vergifnis te praat nie, hoewel sommige van die dinge wat mense aan my familie wou doen, baie ná is aan wat ek as onvergeeflik beskou. Ek praat nie oor hierdie dinge nie, omdat ek al soveel ongelooflike mense gesien het wat, hoewel hulle gruweldade en tragedie beleef het, daardie punt in hulle lewens bereik het waar hulle in staat was om te vergewe. Neem byvoorbeeld die Cradock Vier. Die polisie het hulle motor in 'n lokval gelei, hulle op die mees grusame wyse vermoor en hulle motor aan die brand gestee. Toe daar gedurende 'n WVK-verhoor aan die tienerdogter van een van die slagoffers gevra is: “Kon jy die mense wat dit aan jou en jou familie gedoen het, vergewe?” het sy geantwoord, “Ons wil graag vergewe, maar ons wil net graag weet wie om te vergewe.” Hoe fantasties om hierdie jong dogter steeds menswaardig te sien, ten spyte van alle pogings om haar van haar menswees te beroof.

[Aangepas uit Internetbron: <http://www.africa.ufl.edu>]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Clark, N. en Worger, W. *South Africa: The Rise and Fall of Apartheid*, Harlow Pearson.

Daveport, R. en Saunders, C. 2000. *South Africa: A Modern History*, London: Macmillan.

Hansard Commission, 1994. *A Country Unmasked: Inside South Africa's Truth and Reconciliation*.

Heath, DC en Co. 1996. *The Enduring Vision*, Lexington.

Herwitz, D. 2003. *Race and Reconciliation*, Minnesota.

Mandela, NR. 2004, *Steve Biko Memorial Lecture*.

Mowatt, K. 21st Century, <http://www.echo.co.uk>.

SAHA Collections. Datum onbekend.

Shapiro J, *Cartoons by Zapiro*, <http://www.zapiro.cartoon>, www.google.com

Stubbs, CR. Biko, S. 1978. *I Write What I Like: a selection of his writings*.

The Telegraph, 2011. Skrywer onbekend.

Tutu, D. *No Future Without Forgiveness*.

Tutu, D. 'Talk on Forgiveness', <http://www.writespirit.net>